

วรรณคดีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

ในการผลิตบริการทางการศึกษา เราจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้อาจจำแนกออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ทรัพยากรทางการเงิน (financial resources) และทรัพยากรที่ไม่ใช่ทรัพยากรทางการเงิน (non-financial resources) สำหรับประเภทดังกล่าวดังนี้ ได้แก่ ที่ดิน อาคาร เรือยนต์ วัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาต่าง ๆ เป็นต้น

เฟอร์นันโด เคอร์ เอสคอนดริลลัส¹ ได้กล่าวถึงแหล่งเงินทางการศึกษา โดยแบ่งแหล่งเงินทางการศึกษาออกเป็น 4 แหล่ง ดังต่อไปนี้ คือ

1. แหล่งเงินจากภาครัฐบาล ได้แก่ เงินที่มาจากรัฐบาลส่วนกลาง จากจังหวัด หรือจากท้องถิ่น (เทศบาล) และรัฐบาลนำเงินนี้ไปใช้จ่ายทางการศึกษาโดยตรง
2. แหล่งเงินจากภาคธุรกิจ ได้แก่ เงินจากเอกชน โดยเอกชนให้ความช่วยเหลือในด้านการศึกษา เช่น ให้ทุนสนับสนุนการวิจัย หรือส่งเสริมให้มีบริการทางการศึกษาที่ดีขึ้น หรือมีการลงทุนทางการศึกษาโดยจัดตั้งโรงเรียนราษฎร์ขึ้น

¹Fernando de Escondrillas, "Guide for a Financial Analysis of the Educational System," in Education Costs and Productivity, ed. Jacques Hallak (Paris : UNESCO, 1967), P. III-1.

3. แหล่งเงินจากครอบครัว ได้แก่ เงินจากผู้ปกครอง โดยผู้ปกครองเสียค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เพื่อให้บุตรหลานได้รับบริการทางการศึกษา เช่น เงินค่าบำรุงการศึกษา ค่าเครื่องแต่งกาย ค่าหนังสือ เป็นต้น

4. แหล่งเงินจากภายนอก ได้แก่ เงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ รวมทั้งความช่วยเหลือในด้านการส่งผู้เชี่ยวชาญมาช่วยงานทางการศึกษา

วังสรรค์ ชนะพรพันธุ์¹ ไกล่กล่าวถึงแหล่งเงินทุนทางการศึกษาไว้ ดังนี้

แหล่งกumulทรัพย์ (capital accumulation) ประกอบด้วย 2 แหล่งใหญ่ ๆ คือ แหล่งเงินทุนภายนอกประเทศ และแหล่งเงินทุนภายในประเทศ สำหรับแหล่งเงินทุนภายนอกประเทศนั้น อาจจำแนกย่อยเป็นการลงทุนของชาวต่างประเทศกับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ โดยทั่วไปแล้วรัฐบาลไทยมีนโยบายส่งเสริมให้ชาวต่างประเทศเข้ามาลงทุนในอุตสาหกรรมการศึกษา ส่วนความช่วยเหลือจากต่างประเทศในรูปเงินให้เปล่า (grant) นั้นมีอยู่ในปริมาณมาก และส่วนใหญ่มักจะเป็นความช่วยเหลือในรูปทุนการศึกษา เพื่อไปศึกษาต่อยังต่างประเทศ และการส่งอาสาสมัครและผู้เชี่ยวชาญมาช่วยปฏิบัติงานทางการศึกษา ... เงินทุนภายในประเทศนั้นโดยทั่วไปแล้วมีอยู่ 2 รูปด้วยกัน คือ เงินออมโดยสมัครใจ (voluntary savings) ซึ่งผู้ออมอาจเก็บไว้เองหรือนำไปฝากสถาบันการเงินประเภทต่าง ๆ เงินออมส่วนนี้เป็นส่วนที่เอกชนจะนำไปประกอบการโรงเรียนราษฎร์ หรือวิทยาลัยเอกชนใด ส่วนเงินออมอีกรูปหนึ่ง คือ เงินออมที่ถูกบังคับให้ออม (forced savings) เงินออมส่วนนี้เป็นส่วนที่รัฐบาลบังคับให้ประชาชนออม และดึงไปจากประชาชนในรูปของภาษีประเภทต่าง ๆ ที่จัดเก็บ รายได้จากภาษีอากรของรัฐบาลนั้น รัฐบาลยอมนำไปจัดสรรใช้จ่ายเพื่อผลิตบริการสาธารณะประเภทต่าง ๆ แต่จะนำไปใช้จ่ายเพื่อจัดสรร

¹ วังสรรค์ ชนะพรพันธุ์, ทัศนะทางการศึกษา. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เนต, 2518), หน้า 42 - 43.

บริการการศึกษาเล็กน้อยเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับนโยบายในการกำหนดรายจ่าย
ของรัฐบาล

โพนม วรรณศิริ¹ ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจการศึกษา และอธิบายถึง
แหล่งเงินทางการศึกษาไว้ดังนี้ คือ

เศรษฐกิจการศึกษา (Economics of Education) ได้แก่การสรรหาทรัพยากร
และจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา ให้เป็นไปตามแนวนโยบายของรัฐและตาม-
โครงการพัฒนาเฉพาะส่วนที่ใดกำหนดไว้เป็นที่แน่นอนแล้ว ทั้งนี้ จะรวมถึงการใ้
ซึ่งวัสดุอุปกรณ์(materials) , และทรัพยากร (resources) , เพื่อการลงทุนทาง
การศึกษา ในอันที่จะใช้เป็นเครื่องมือนำโครงการการศึกษาระดับต่าง ๆ เขาสู่แผน
ปฏิบัติงานโดยยงมีประสิทธิภาพ... การจัดสรรภาวทรัพยากรเพื่อการลงทุน โดย
ให้โดยประโยชน์ที่สูงที่สุดนั้น ปัจจุบันเราใ้มาจากแหล่งต่าง ๆ ดังนี้

1. จากงบประมาณแผ่นดิน ที่จัดสรรให้แก่ส่วนราชการต่าง ๆ โดยอาศัย
แผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา
2. จากแหล่งเงินกู้ เป็นงบที่กู้จากต่างประเทศ เพื่อการใช้จ่ายสำหรับโครง
การพัฒนาที่ต้องเร่งรัดเป็นพิเศษ เช่น โครงการเงินกู้เพื่อพัฒนาอาชีวศึกษา
โครงการโรงเรียนมัธยมแบบบูรณะ เป็นคน ส่วนมากจะอยู่ในรูปเพื่อซื้อสิ่งของใ้
เป็นไปตามรายการที่กำหนดไว้ตามแต่ละโครงการ
3. เงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ ส่วนมากจะอยู่ในรูปทุนการศึกษา ทุน
วิจัย ทุนงาน ค่าใช้จ่ายของคณะผู้ทำงาน ผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศที่ส่งเขา

¹ โพนม วรรณศิริ, "การุลงทุนทางการศึกษาในประเทศไทย" ใน รายงาน
การสัมมนาเรื่องการทำมาตรการ เพื่อให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และเทคนิค
ในการหาแหล่งเงินเพื่อจัดการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,
บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2519),
หน้า 2 - 3.

มาปฏิบัติตามโครงการช่วยเหลือในประเทศไทย และคิดเป็นค่าวัสดุ อุปกรณ์ และ
สิ่งของต่าง ๆ ที่ส่งเข้ามาเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา เป็นต้น

4. จากค่าเล่าเรียนและเงินบำรุงการศึกษา ซึ่งเรียกเก็บจากนักเรียน
โดยตรง เฉพาะผู้ที่เรียนอยู่ในโรงเรียนรัฐบาลไม่คงเสียค่าเล่าเรียน แต่กำหนด
ให้เสียค่าบริการการศึกษา และเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับจำนวนเงินลงทุนที่รัฐบาล
อุดหนุนแล้ว จะอยู่ระหว่าง 10 - 20 เปอร์เซ็นต์ของค่าใช้จ่ายต่อหัวที่รัฐออกให้
เท่านั้น

5. จากการบริจาค จากเอกชน องค์กร สมาคม สโมสร ชนาคกร และ
สถาบันระหว่างชาติ ส่วนมากจะอยู่ในรูปทุนการศึกษา หรือมลาของทรัพย์สินที่บริจาค
เพิ่มขึ้น เพื่อให้ได้ประโยชน์ไปใช้ในการศึกษา หรือแบบเรียน วัสดุอุปกรณ์ หรือที่
คินบริจาคให้เป็นที่ตั้งของสถานศึกษา เป็นต้น

แหล่งเงินทุนทางการศึกษาที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น ปรากฏว่า แหล่งเงินจาก
รัฐบาล (จากเงินงบประมาณแผ่นดิน) เป็นแหล่งเงินที่แน่นอนและใหญ่ที่สุดสำหรับการนำ
ไปใช้จ่ายในการจัดการศึกษา เพราะว่า "ตั้งแต่อดีตเรื่อยมาจนปัจจุบัน ประมาณ 85%
ของเงินทุนที่ใช้สำหรับการจัดการศึกษา (ไม่รวมถึงค่าใช้จ่ายของผู้ปกครองในด้าน
อาหาร เครื่องแต่งกาย ฯลฯ สำหรับนักเรียน) มาจากเงินงบประมาณแผ่นดิน"¹

วัฒนา จีรังสรรพสุข² ได้กล่าวถึงแหล่งการเงินของการศึกษาระดับต่าง ๆ
ดังนี้ ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา ประมาณ 94% มาจากเงินงบประมาณ-

---

¹ Nicholas Bennett, "Educational Wastage or Efficiency: The Role of Improved Methods of Resource Allocation in Financing the Educational Reform." p. 2 (Mimeographed).

² Watana Chirungsarpsook, "The Influence of Government Expenditures on Education on the Income Distribution in Thailand" (Master's thesis, Faculty of Edonomics, Thammasat University, 1976) p. 12.

แผ่นดิน 1% มาจากการบริจาค 0.7% มาจากค่ายารุงการศึกษา และ 4.3% มาจากทรัพยากรของท้องถิ่น สำหรับระดับมัธยมศึกษา ประมาณ 89% มาจากเงินงบประมาณแผ่นดิน ในขณะที่ระดับอุดมศึกษาอยู่ในระดับสูง คือ ประมาณ 94% มาจากเงินงบประมาณแผ่นดิน สำหรับการศึกษาของภาคเอกชนนั้น รัฐบาลได้ให้ความช่วยเหลือทางด้านค่าใช้จ่ายประมาณ 11% ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด

อัมพร วิจิตรพันธ์¹ ได้เสนอความเห็นว่าการศึกษาเป็นการลงทุนอย่างหนึ่ง เนื่องจากการลงทุนได้แก่การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือรัฐบาลนำเงินไปใช้จ่ายเพื่อก่อให้เกิดหรือช่วยให้เกิดผลผลิตและบริการ โดยผู้ลงทุนจะได้รับผลตอบแทน ซึ่งการจัดการศึกษาก็เข้ากับกฎเกณฑ์ที่ได้กล่าวนี้ นั่นคือ

1. การศึกษานั้นผู้ลงทุนมีทั้งรัฐบาลและเอกชน โดยมีการนำเงินมาซื้อที่ดิน ก่อสร้างอาคารเรียน จัดซื้ออุปกรณ์การเรียนการสอน ตลอดจนจ้างครูอาจารย์มาเพื่อจัดสอน เป็นต้น
2. ก่อให้เกิดผลผลิตในรูปของผู้สำเร็จการศึกษาได้รับวิชาความรู้ และนำวิชาความรู้นี้ไปประกอบอาชีพ ผลิตเป็นสินค้าและบริการต่าง ๆ
3. มีผลตอบแทนแก่ผู้ลงทุน ถ้าผู้ลงทุนเป็นรัฐบาล ก็จะได้ผลตอบแทนในรูปของคุณภาพของประชากร ประชาชนอ่านออกเขียนได้ สดัญญาด้านอาชญากรรม เก็บภาษีอากรได้เพิ่มขึ้น เป็นผลตอบแทนทางอ้อมที่อาจมองเห็นได้ไม่ชัด
4. ผลตอบแทนแก่ผู้รับการศึกษา คือ ทำให้รายได้ของผู้สำเร็จการศึกษาเพิ่มขึ้น เป็นต้น

¹ อัมพร วิจิตรพันธ์, เศรษฐศาสตร์การศึกษาและการวางแผนกำลังงานคน.

พัชรี कराประยูร¹ โต้กล่าวถึงการศึกษาในแง่ของการลงทุนไว้ว่า การลงทุนทางการศึกษาเป็นการลงทุนระยะยาว และต้องอาศัยทรัพยากรทางเศรษฐกิจเป็นจำนวนมาก เช่น ทรัพยากรบุคคล (แรงงาน สติปัญญา) เงินลงทุน เวลา วัสดุอุปกรณ์ และทรัพยากรเหล่านี้ก็มีอยู่อย่างจำกัด ซึ่งเราจะต้องใช้อย่างฉลาด โดยมุ่งที่จะทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด หรือได้รับผลตอบแทนสูงสุด

/ กอ สวัสดิ์พาณิชย์² โต้กล่าวถึงการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาไว้ ดังนี้

การจัดสรรเงินงบประมาณสำหรับค่าใช้จ่ายในวงการศึกษาของแต่ละประเทศมีลักษณะแตกต่างกัน โดยเฉพาะจุดเน้นหนักในการลงทุนแตกต่างกันไป บางประเทศเน้นหนักในสถานประถมศึกษา บางประเทศเน้นหนักในสถานมัธยมศึกษา และบางประเทศก็ทุ่มเทในสถานอุดมศึกษาเป็นอันมาก นอกจากนี้ถวพิจารณาว่า วัตถุประสงค์ของการใช้จ่ายสำหรับการศึกษาในแต่ละระดับแล้ว ยังปรากฏว่ามีการใช้จ่ายที่สะท้อนให้เห็นนโยบายการจัดการศึกษาในแต่ละระดับชั้นด้วย เช่น ในบางกรณีจะทุ่มเทในสถานการเพิ่มอาคารสถานที่ บางกรณีในสถานการปรับปรุงคุณภาพครู และบางกรณีในสถานคุณภาพการเรียนการสอน อันได้แก่อุปกรณ์การเรียนการสอน เป็นต้น ความแตกต่างในลักษณะของการลงทุนทั้งโลกกล่าวมานี้ ทำให้เป็นที่นาคึกว่าควรจัดสรรงบประมาณอย่างไร จึงจะบังเกิดผลที่สุด /

มานูเอล ซีเมลแมน³ โต้กล่าวถึงวิธีการจัดสรรเงินทางการศึกษาที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพทางการศึกษาไว้ว่า การจัดสรรเงินนี้เราอาจใช้หน่วยทางการศึกษาเป็น

¹ พชรี कराประยูร. "การลงทุนเพื่อประสิทธิภาพทางการศึกษา." กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2517. (อค์สำเนา).

² ศึกษาธิการ, กระทรวง. รายงานการวิเคราะห์งบประมาณ 5 ปี ของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2503-2507. (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, 2507) หน้า 1.

³ มานูเอล ซีเมลแมน, "สูตรการจัดสรรเงินเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการศึกษา," แปลโดย พชรี कराประยูร วารสารคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 5 (เมษายน-พฤษภาคม 2519) : 42 - 44.

เกณฑ์ หน่วยงานศึกษานี้หมายถึง นักเรียน ครู ห้องเรียน พื้นที่ต่อนักเรียน วิธีการจะมีดังนี้
คือ

1. การจัดสรรเงินโดยใช้นักเรียนเป็นเกณฑ์ วิธีนี้ใช้กันมากที่สุด และจะขึ้นกับจำนวนนักเรียนทั้งหมด โดยทั่วไปจะใช้จำนวนนักเรียนที่มาลงทะเบียนเรียนหรือจำนวนที่มาเรียนจริง การที่ใช้จำนวนนักเรียนเป็นพื้นฐานการจัดสรรเงินนี้ อาจทำให้ผู้บริหารโรงเรียนพยายามเพิ่มจำนวนนักเรียน ทำให้้อัตรานักเรียนต่อครูสูงเกินไป ดังนั้น จึงควรมีข้อป้องกันโดยการกำหนดอัตราสูงสุดของนักเรียนต่อครูไว้

2. การจัดสรรเงินโดยใช้ครูเป็นเกณฑ์ วิธีนี้มีข้อสมมติฐานว่า ค่าจ้างที่เป็นเงินเดือนครูเฉลี่ยเป็นเงินประมาณ 60 - 90% ของค่าดำเนินการในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในแทบทุกประเทศแหล่งเงินทางการศึกษาหรืองบประมาณจากรัฐบาลที่จัดสรรไปสู่โรงเรียนส่วนใหญ่จะใช้เกณฑ์จำนวนครูเป็นหลัก การใช้ครูเป็นเกณฑ์นี้จะคงจัดจำนวนครูเข้าเป็นพวกโดยแบ่งตามระดับการศึกษาที่สอน เช่น ครูประถมศึกษา มัธยมศึกษา หรือจำแนกตามวุฒิความรู้ หรือแบ่งตามเขต เช่น สอนอยู่ในเมืองหรือต่างจังหวัด วิธีนี้อาจเป็นวิธีที่ใช้ทดแทนการใช้จ่ายจำนวนนักเรียน หรือจะใช้ทั้งสองวิธีควบกันไปได้

3. การจัดสรรเงินโดยใช้ห้องเรียนเป็นเกณฑ์ วิธีนี้โดยมากใช้กับการจัดงบใช้จ่ายด้านการลงทุน การจัดจ่ายเงินจะคิดเป็นจำนวนเงินต่อห้องเรียน แหล่งที่ตั้งโรงเรียนอาจทำให้ค่าใช้จ่ายต่อห้องเรียนต่างกันไป ขนาดห้องเรียนโดยเฉลี่ย 30 - 40 คน ในระดับประถมศึกษา และ 20 - 30 คน ในระดับมัธยมศึกษา

นีโคลัส เบนเนต¹ ได้เสนอแนะวิธีการใช้เงินงบประมาณ ตลอดจนทรัพยากรเพื่อการศึกษาที่มีอยู่อย่างจำกัดไว้ 3 วิธี คือ

006738

¹ นีโคลัส เบนเนต, "ทรัพยากรเพื่อการขยายการศึกษา การปฏิรูปและพัฒนาการศึกษาในประเทศไทย," แปลโดย สมทรง บัวสาย วารสารคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 1 (ตุลาคม - พฤศจิกายน 2520) : 74 - 79.

1. ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่น โรงเรียนในเขตชุมชนที่หนาแน่น อาจจะเปิดสอนสองผลัด หรือโรงเรียนเกือบทุกโรงเรียนอาจจะเปิดหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ หรือจัดกิจกรรมพิเศษเพื่อชุมชนในตอนเย็น

2. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจการของโรงเรียน เพื่อช่วยลดภาระด้านการเงินของรัฐ เช่น ใหญ่ปกครองได้มีส่วนร่วมในการสร้างโรงเรียน (ในกรณีที่โรงเรียนสร้างโดยใช้วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น) หรือช่วยจัดหาเงินมาสมทบทุนโรงเรียนด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น จัดคนตรี ฉายภาพยนตร์ เป็นต้น การนำวิธีนี้มาใช้จะช่วยสอนนักเรียนและชุมชนไม่ให้เกิดพึ่งพาอาศัยรัฐบาลมากนักในด้านการจัดการศึกษาและการบริการอื่น ๆ

3. พัฒนาระบบการจัดงบประมาณแบบใหม่ ซึ่งควรจะมีลักษณะเบื้องต้น 2 ประการ คือ ประการแรกผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการศึกษามากที่สุดควรจะได้รับเงินมากกว่าผู้อื่น ประการที่สอง วิธีการใหม่ใด ๆ ไม่ควรทำให้ความไม่เสมอภาคที่มีอยู่แล้วให้มากขึ้นไปอีก วิธีการหนึ่งที่อาจนำมาใช้ก็คือ ชื่นค่าเล่าเรียนให้สูงขึ้นในระดับการศึกษาที่มีค่าใช้จ่ายรายหัวสูง เช่น การศึกษาระดับอุดมศึกษา และเพื่อความยุติธรรมควรจัดให้มีการสอบชิงทุนศึกษาคตามขอสอบมาตรฐานที่กำหนดขึ้น หรือจัดระบบให้เงินแก่นักเรียนที่ประสงค์จะกู้เงินจากรัฐบาลเพื่อเป็นค่าเล่าเรียน นักเรียนที่กู้เงินไปแล้วจะต้องใช้เงินคืนระหว่างห้าปีแรกหลังจากจบการศึกษา

1/ ชาญ แสวงศักดิ์¹ ได้เสนอแนะวิธีการขยายปริมาณการศึกษาของประเทศ ในขณะที่ประเทศมีทรัพยากรทางการเงินอย่างจำกัดไว้ดังนี้ คือ ในการดำเนินงานการศึกษาจะต้องดำเนินการให้มีประสิทธิภาพ ให้ผลการศึกษา (out-put) คู่มากับการลงทุน (in-put) โดยป้องกันไม่ให้เกิดความสูญเปล่าทางการศึกษา พยายามลดต้นทุนทางการศึกษาให้น้อยลง แต่คุณภาพทางการศึกษาควรเท่าเดิม แล้วนำเงินส่วนที่ประหยัดได้นั้นนำไปขยายปริมาณการศึกษาให้เพิ่มขึ้น สำหรับความสูญเปล่าในที่นี้หมายถึง ความสูญเปล่าอันเกิดขึ้น

¹ ชาญ แสวงศักดิ์, "การขยายปริมาณการศึกษาเมื่อมีทรัพยากรจำกัด" วิทยาทาน

จากการที่นักเรียนสอบตกซ้ำชั้น การลาออกกลางคันของนักเรียน การทำงานของครูไม่เต็มหน่วย การใช้ประโยชน์จากอาคารสถานที่ไม่คุ้มค่า เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะต้องหาทางแก้ไข

อัมพร วิจิตรพันธ์¹ ได้กล่าวถึงวิธีการกำหนดจำนวนเงินงบประมาณรายจ่ายของรัฐบาลด้านการศึกษา โดยพยายามหาว่างบประมาณรายจ่ายทางการศึกษาควรเป็นจำนวนเงินเท่าไรของงบประมาณแผ่นดิน โดยถือแนวความคิดจาก UNESCO ไว้ดังนี้ คือ

วิธีที่หนึ่ง งบประมาณการศึกษาเมื่อเทียบกับงบประมาณรายจ่ายแผ่นดินแล้วไม่ควรต่ำกว่า 10% และเปอร์เซ็นต์ของจำนวนเงินที่เพิ่มขึ้นจากปีงบประมาณก่อนไม่ควรต่ำกว่า 10% เช่นเดียวกัน

วิธีที่สอง ได้แก่การเทียบงบประมาณรายจ่ายทางการศึกษากับรายได้ประชาชาติ ซึ่งควรจะเป็นประมาณ 5% ของรายได้ประชาชาติ อันเป็นเปอร์เซ็นต์ที่ไทยได้ตั้งเป้าหมายไว้สำหรับปี 2523 ตามที่ UNESCO ได้เคยประเมินไว้และนำเสนอในที่ประชุมรัฐมนตรีศึกษาของประเทศในเอเชีย ปี 1965

วิธีที่สาม ใช้วิธีตั้งเป้าหมายในอนาคต 5 หรือ 10 ปีข้างหน้า โดยแยกประเภทรายจ่ายออกเป็น 2 ประเภท คือ งบดำเนินการ (recurring expenditure) และงบลงทุน (capital expenditure)

1. งบดำเนินการ ได้แก่ค่าใช้จ่ายเพื่อดำเนินงานประจำวันให้เป็นไปโดยราบรื่น ซึ่งได้แก่ เงินเดือน ค่าจ้างประจำ ค่าจ้างชั่วคราว ค่าใช้สอย ค่าตอบแทน และค่าวัสดุ สำหรับเงินเดือนและค่าจ้างนั้นคิดเป็นค่าใช้จ่ายประมาณ 80% ของงบดำเนินการทั้งหมด เพราะการศึกษาต้องใช้ครูเป็นจำนวนมาก ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย สายสามัญ เงินเดือนครูอาจารย์ควรประมาณ 75% ของงบดำเนินการทั้งหมด และจำนวน

¹อัมพร วิจิตรพันธ์, เศรษฐศาสตร์การศึกษาและการวางแผนกำลังงานคน,

ครูในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสายสามัญควรจะเป็นครู 1 คน คือนักเรียน 30 คน สำหรับ
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญควรจะเป็นครู 1 คน คือนักเรียน 25 คน

2. งบลงทุน โคนค่าใช้จ่ายเพื่อการขยายงาน ประกอบด้วย ค่าที่ดิน
สิ่งก่อสร้าง และค่าครุภัณฑ์ โดยทั่วไปแล้วงบลงทุนมักจะน้อยกว่างบดำเนินการ ยิ่งสถานี
ใดตั้งอยู่นางงบลงทุนจะน้อยลงมาก ถ้าเมื่อใดงบลงทุนเพิ่มขึ้น แสดงว่าสถานีนั้นขยายงาน
มีการซื้อที่ดินและก่อสร้างเพิ่ม ค่าใช้จ่ายงบลงทุนนี้จะกำหนดเป็นต้นทุนคงยาก เพราะราคา
วัสดุก่อสร้างเปลี่ยนแปลงไปมากในแต่ละปี UNESCO จึงกำหนดเป็นเนื้อที่อาคารต่อ
นักเรียน 1 คน ในระดับมัธยมศึกษาสายสามัญ เนื้อที่ต่อนักเรียน 1 คน ประมาณ 3.0
ตารางเมตร

วิธีที่ 1 ใช้วิธีเทียบงบประมาณรายจ่ายทางการศึกษากับนักเรียน 1 คน
เป็นการเฉลี่ยให้เห็นตัวเลขน้อย ในการเฉลี่ยนี้อาจเฉลี่ยนักเรียน 1 คน ต่อประมาณ
ทั้งหมด หรือต่อประเภทงบประมาณที่สำคัญ เช่น เงินเดือน ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง ค่าครุ-
ภัณฑ์

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องค่าใช้จ่ายทางการศึกษา หรือการลงทุนทางการศึกษานั้นได้มีการ
ทำการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยทำการวิจัยในหลายระดับการศึกษาด้วยกัน
ซึ่งข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการวิจัยล้วนแต่เป็นแนวทางสำคัญในการช่วยวางแผนและจัดสรร
งบประมาณเพื่อการศึกษาในแต่ละระดับได้อย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ ทั้งยังช่วยให้เห็น
ถึงสภาพของการลงทุนทางการศึกษาในประเทศได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

งานวิจัยของต่างประเทศ

เฮอริโฮและวิลเลียมส์¹ ได้ศึกษาค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียนต่อปี จากงบ
 คำเนิการของโรงเรียนรัฐบาลในเมืองขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ผลการ
 วิจัยปรากฏว่า ค่าใช้จ่ายต่อคนของนักเรียนที่ตั้งอยู่ในเมืองที่มีประชากรตั้งแต่ 2,500 -
 10,000 คน เป็นเงิน 277 เหรียญอเมริกา สำหรับเมืองที่มีประชากรตั้งแต่ 10,000 -
 25,000 คน ค่าใช้จ่ายต่อคนของนักเรียนเป็นเงิน 264 เหรียญอเมริกา สำหรับเมืองที่มี
 ประชากรตั้งแต่ 25,000 - 100,000 คน ค่าใช้จ่ายเป็นเงิน 292 เหรียญอเมริกา
 สรุปได้ว่า ค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียนต่อปีจากงบคำเนิการนั้นจะแตกต่างกันไปตามขนาด
 ของเมือง โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเมืองที่มีประชากรน้อยหรือมากเกินไป จะมีค่าใช้จ่ายรายหัว
 ของนักเรียนมากกว่าโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเมืองขนาดกลาง

องค์การยูเนสโก² ได้ศึกษาถึงค่าใช้จ่ายของรัฐบาลสำหรับนักเรียน 1 คน
 ในกลุ่มประเทศเอเชีย อันประกอบไปด้วยประเทศดังต่อไปนี้ คือ ญี่ปุ่น มาเลเซีย ฟิลิปปินส์
 กัมพูชา เกาหลี เวียดนาม ประเทศไทย จีน (ไต้หวัน) ออสเตรเลีย อินเดี๋ย เนปาล และ
 ปากีสถาน จากการศึกษาปรากฏว่า ในระดับประถมศึกษา ประเทศที่ใช้จ่ายต่อคนสูงสุดคือ
 ประเทศญี่ปุ่น คิดเป็นเงิน 73.4 เหรียญอเมริกา ประเทศที่ใช้จ่ายต่ำสุดคือ ประเทศ-
 เนปาล ใช้จ่ายเพียงคนละ 4.2 เหรียญอเมริกา สำหรับประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 7
 ใช้จ่ายคนละ 12.0 เหรียญอเมริกา ในระดับมัธยมศึกษา ประเทศญี่ปุ่นใช้จ่ายสูงสุด คือ
 คนละ 86.2 เหรียญอเมริกา ประเทศอินเดี๋ยใช้จ่ายต่ำสุด คือ คนละ 12.7 เหรียญอเมริกา

¹Lester B. Herihy and Joel Williams, Current Expenditure Per Pupil in Public School Systems : Small and Medium-Sized Cities, 1956-1957. (Washington : United State Government Printing Office, 1958), pp. 5-8.

²UNESCO, Educational Situation in Asis-Past Trends and Present Status. (Tokyo : UNESCO, 1965), pp. 39-40.

ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 3 ใช้จ่ายคนละ 59.5 เหรียญอเมริกา

อาร์ชี ออสติน บุชมิลเลอร์¹ ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายของโรงเรียนในรัฐวิสคอนซิน K (1) ซึ่งมี 12 ตำบลการศึกษา การศึกษารั้งนี้เพื่อหาพัฒนาการของดัชนีค่าใช้จ่ายต่อคน ของนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนใหญ่และกลุ่มโรงเรียนเล็ก ผลการวิจัยปรากฏว่า มีความแตกต่างกันระหว่างค่าใช้จ่ายต่อคนของกลุ่มโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 0 - 599 คน กับกลุ่มที่มีจำนวนนักเรียน 600 - 2,399 คน และกลุ่มที่มีจำนวนมากกว่า 4,000 คน ตัวแปรที่ทำให้เกิดความแตกต่างกันของค่าใช้จ่ายต่อคนของนักเรียนระหว่างกลุ่มโรงเรียนมี 17 ตัวแปรด้วยกัน ค่าใช้จ่ายต่อคนของนักเรียนที่สูงสุดของตำบลการศึกษาที่เล็กที่สุด เป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับ เงินเดือนของผู้บริหาร ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ สำหรับการบริหารงาน หนังสือและอุปกรณ์การเรียนการสอน โสตทัศนูปกรณ์ หนังสือและวารสารในห้องสมุด คาพาหนะ-ขนส่ง ค่าเก็บรักษาเครื่องมือการเรียนการสอน ค่าอาหารกลางวัน ค่ากิจกรรม-นักเรียน และค่าดำเนินการ ค่าใช้จ่ายต่อคนของนักเรียนที่สูงสุดของตำบลการศึกษาใหญ่ เป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับ เงินเดือนครูใหญ่และศึกษานิเทศก์ เงินเดือนครู เงินเดือนเสมียน ค่ารักษาพยาบาล ค่าบริการเงินกู้ และ บริการชุมชน

กระทรวงศึกษาธิการของประเทศไทย² ได้ทำการศึกษาถึงเปอร์เซ็นต์ของการลงทุนทางการศึกษาในแต่ละระดับ ปรากฏว่าในปี พ.ศ.2514 มีการลงทุนทางการศึกษาระดับประถมศึกษาศึกษามากที่สุด คือ 63.4% ของการลงทุนทางการศึกษาทั้งหมด ที่ลงทุน

¹ Archie Austin Buchmiller. "Analysis of Expenditures in Wisconsin School Districts for the Development of an Expenditure index, "Dissertation Abstracts International 31 (April 1971) : pp. 5689 A.-5690 A.

² Republic of Korea, Ministry of Education. Education in Korea. (Republic of Korea : Ministry of Education, 1976), pp.104-105.

น้อยที่สุด คือ การศึกษาพิเศษ (special schools) ลงทุนเพียง 0.3% มหาวิทยาลัย 6.8% ปี พ.ศ.2519 ลงทุนการศึกษาระดับประถมศึกษา 53.6% มัธยมศึกษา 32.9% มหาวิทยาลัย 8.8% การศึกษาพิเศษ 0.3% และได้คาดการณ์การลงทุนทางการศึกษาในอนาคตไว้ดังนี้ คือ ในปี พ.ศ.2524 และ พ.ศ.2529 จะมีการลงทุนทางการศึกษาดังนี้คือ ระดับประถมศึกษา 47.5% และ 44.8% ตามลำดับ มัธยมศึกษา 44.3% และ 34.7% ตามลำดับ มหาวิทยาลัย 13.8% และ 15.9% ตามลำดับ สำหรับค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียนในปี พ.ศ.2513 ระดับประถมศึกษา 40 เหรียญอเมริกา มัธยมศึกษา 87 เหรียญอเมริกา และในปี 2524 ค่าใช้จ่ายรายหัวระดับประถมศึกษาจะเป็นเงินประมาณ 111 เหรียญอเมริกา ระดับมัธยมศึกษา 253 เหรียญอเมริกา

งานวิจัยในประเทศ

พ.ศ.2507 กระทรวงศึกษาธิการ¹ ได้ทำการวิเคราะห์งบประมาณเพื่อการศึกษารวมของประเทศไทยตั้งแต่ปีงบประมาณ 2503 - 2507 ปรากฏผลดังนี้ คือ ระหว่างปี 2503 - 2507 งบประมาณของกระทรวงศึกษาธิการอยู่ในอันดับที่ 2 อันดับที่ 1 คือ ของกระทรวงกลาโหม งบประมาณของกระทรวงศึกษาธิการเฉลี่ยทั้ง 5 ปี ประมาณ 16.32% ของงบประมาณทั้งประเทศ และเป็น 2.34% ของรายได้ประชาชาติ ซึ่งถ้าเปรียบเทียบกับอัตราเฉลี่ยของการลงทุนเพื่อการศึกษา โดยใช้อัตราได้ประชาชาติเป็นเกณฑ์ของประเทศที่มีระดับเศรษฐกิจอยู่ในระดับเดียวกับประเทศไทยแล้ว จะปรากฏว่า การลงทุนเพื่อการศึกษาของเรา ยังต่ำกว่าอัตราเฉลี่ยประมาณเกือบ 1/2% และการลงทุนเพื่อการศึกษาในระดับต่ำกว่ามหาวิทยาลัย จะมีอัตราการเพิ่มแตกต่างกันมากเมื่อเทียบกับการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย เพราะว่าในขณะที่งบประมาณกระทรวงศึกษาธิการเพิ่มขึ้นปีละ 8% ของมหาวิทยาลัยเพิ่มขึ้น 18% (ในรอบ 5 ปี) โดยสรุปแล้ว การเพิ่มงบประมาณของกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อเปรียบ

¹ศึกษาธิการ, กระทรวง. รายงานการวิเคราะห์งบประมาณ 5 ปี ของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2503-2507. (พระนคร : กระทรวงศึกษาธิการ, 2507), หน้า 3-7.

เท่ากับ 1:3 ข้อมูลต่าง ๆ ได้มาโดยการสำรวจค้นหาและออกแบบสอบถาม สรุปผลได้ว่า ค่าใช้จ่ายปานกลางของโรงเรียนต่อนักเรียน 1 คน ใน 1 ปี สำหรับโรงเรียนรัฐบาล คนละ 274.04 บาท และโรงเรียนราษฎร์ 732.10 บาท เฉลี่ยทั้งหมดทั้งโรงเรียน รัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ คนละ 503.07 บาท ค่าใช้จ่ายของโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ทุกเขตสอดคล้องกัน คือ โรงเรียนราษฎร์ใช้จ่ายมากกว่าโรงเรียนรัฐบาล เขตกลางใช้จ่ายสูงสุด รองลงมาคือ เขตเหนือ เขตใต้ และเขตอีสานตามลำดับ สำหรับโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ค่าใช้จ่ายสูงมาก เฉลี่ยแล้วโรงเรียนต้องใช้จ่ายเงินต่อเด็ก 1 คน เป็นเงิน 1,867.64 บาท

พ.ศ.2513 มานีนวล จันสัจญชัย¹ ได้ทำการวิจัยหาค่าใช้จ่ายในการผลิต นักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่าค่าใช้จ่ายในการผลิต ฝ่ายรัฐบาลประมาณคนละ 10,165 บาท โดยแยกเป็นค่าลงทุน (ค่าเสื่อมราคา) 6,466 บาท และค่าดำเนินการ 3,699 บาท อัตราส่วนค่าลงทุน:ค่าดำเนินการเท่ากับ 2:1 ค่าใช้จ่ายฝ่ายเอกชนของนักศึกษาคณะวิชาออกแบบ คณะวิชาเทคนิคการเกษตรและคณะวิชาช่างกล อยู่ในระดับสูงสุด รองลงมาได้แก่ คณะวิชาช่างไฟฟ้าและคณะวิชาช่างโยธา ส่วนคณะที่ใช้จ่ายต่ำที่สุดคือ คณะวิชาบริหารธุรกิจ ค่าใช้จ่ายฝ่ายเอกชนของนักศึกษาทุกคณะวิชา ในชั้นปีที่ 1 ปีที่ 2 และปีที่ 4 ไม่แตกต่างกัน แต่แตกต่างกันในชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 5 นักศึกษาชั้นปีที่ 3 คณะวิชาออกแบบใช้จ่ายสูงสุด ส่วนในชั้นปีที่ 5 นักศึกษาคณะวิชาช่างโยธาใช้จ่ายสูงสุด สำหรับรายจ่ายประเภทต่าง ๆ นักศึกษาของทั้ง 6 คณะวิชาใช้จ่ายค่าอาหาร ค่าที่พัก และค่าพาหนะไปกลับภูมิลำเนาไม่แตกต่างกัน ส่วนค่าพาหนะประจำวัน ค่าเสื้อผ้า ค่าธรรมเนียม และค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษา ค่าบริการส่วนตัว ค่าที่พักผ่อนหย่อนใจ และค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด นักศึกษาทั้ง 6 คณะวิชาใช้จ่ายแตกต่างกัน

¹มานีนวล จันสัจญชัย, "การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายในการผลิตนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ." (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513).

พ.ศ.2512 สำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติ¹ ได้ทำการวิจัยเรื่องค่าใช้จ่ายตามงบประมาณของสถาบันอุดมศึกษา โดยสำรวจจากงบประมาณที่รัฐบาลจัดสรรให้แก่มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ระหว่างปี พ.ศ.2508-2512 แล้ววิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยจากงบประมาณทั้ง 5 ปี ผลการวิจัยได้ว่า สถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่ง ๆ จะใช้เงินงบประมาณโดยเฉลี่ย 49.14 ล้านบาท ต่อปี แต่ถ้าวัดพิจารณาจำแนกในแต่ละสถาบันแล้วจะได้ดังนี้ คือ มหาวิทยาลัยมหิดล 133.96 ล้านบาท ต่อปี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 72.94 ล้านบาท ต่อปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 71.12 ล้านบาท ต่อปี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 45.50 ล้านบาท ต่อปี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 33.17 ล้านบาท ต่อปี มหาวิทยาลัยขอนแก่น 32.56 ล้านบาท ต่อปี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 23.68 ล้านบาท ต่อปี สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 18.50 ล้านบาท ต่อปี และ มหาวิทยาลัยศิลปากร 10.82 ล้านบาท ต่อปี สำหรับค่าใช้จ่ายเฉลี่ยรายคนของนิสิตนักศึกษาต่อปีจะได้ดังนี้ คือ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 152,748 บาท มหาวิทยาลัยขอนแก่น 45,460 บาท มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 29,663 บาท มหาวิทยาลัยมหิดล 28,770 บาท สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 25,783 บาท มหาวิทยาลัยศิลปากร 14,799 บาท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 14,397 บาท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 8,344 บาท และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 1,810 บาท ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยรายคนทางค่านางบดำเนินการท่องเที่ยวของทบวงฯ เท่ากับ 32:68 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยรายคนของนิสิตนักศึกษาต่อปีโดยจำแนกตามสาขา สาขาวิชาแพทยศาสตร์ใช้จ่ายสูงสุด คือ 26,193 บาท และสาขาวิชานิติศาสตร์ใช้จ่ายต่ำสุด คือ 988 บาท สาขาศึกษาศาสตร์ใช้จ่ายเป็นอันดับที่ 5 10,304 บาท (จากทั้งหมด 9 สาขาวิชา) สำหรับค่าใช้จ่ายเฉลี่ยรายคนของบัณฑิตที่ศึกษาจนจบปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหิดล 115,776 บาท มหาวิทยาลัยขอนแก่น 109,331 บาท มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 85,287 บาท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 47,521 บาท มหาวิทยาลัย

¹สภาการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. รายงานสรุปผลการวิจัยเรื่องค่าใช้จ่ายตามงบประมาณของสถาบันอุดมศึกษา. (พระนคร : สำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติ, 2513).

ชาลัยคิดปากร 4,1545 บาท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 36,959 บาท สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 29,209 บาท และ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 6,680 บาท ส่วนระดับสูงกว่าปริญญาตรี (โดยเฉพาะอย่างยิ่งปริญญาโท) ใช้จ่ายประมาณ 33,600 บาท ต่อคนในการศึกษาจนจบหลักสูตร

พ.ศ. 2514 อารุช วัฒนสิน¹ ได้ทำการวิจัยเพื่อหาค่าใช้จ่ายต่อคนของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคธนบุรี โดยรวบรวมข้อมูลจากแผนกบัญชีและการเงินของวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2509-2513 และจากการตอบแบบสอบถามของนักศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ค่าใช้จ่ายต่อคนของนักศึกษาคำนสถาบันใน 5 ปีการศึกษา ประมาณ 54,811 บาท โดยแยกเป็นค่าดำเนินการ 25,169 บาท และค่าลงทุน (ค่าเสื่อมราคา) 29,742 บาท ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนค่านตัวนักศึกษา ประมาณ 46,965 บาท สำหรับนักศึกษาที่เสียค่าที่พัก และ 34,420 บาท สำหรับนักศึกษาที่ไม่เสียค่าที่พัก โดยเฉลี่ยแล้วนักศึกษาในระดับชั้นต่างๆ และแผนกวิชาต่างๆ มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยแตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05

พ.ศ. 2513-2514 มาร์ค เบล่า² ได้ทำการศึกษาเรื่องอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนทางการศึกษาในประเทศไทย ให้กับคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เพื่อใช้พิจารณาประกอบในการวางแผนพัฒนาการศึกษา แผนที่ 3 (พ.ศ. 2515-2519) การศึกษาเรื่องอัตราผลตอบแทนนี้ นักเศรษฐศาสตร์การศึกษาจะถือหลักที่ว่าการศึกษาเป็นรูปหนึ่งของการลงทุน เมื่อมีการลงทุนก็จำเป็นต้องมีผลตอบแทนจากการลงทุน

อารุช วัฒนสิน¹, "การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคธนบุรี." (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514).

²Mark Blaug, Summary of the Rate of Return to Investment in Education in Thailand. (Bangkok: Thai Watana Panich Press Co., 1971).

ทางด้านตัวผู้ลงทุนก็อาจจะจำแนกออกเป็นสองประเภท คือ เอกชนเป็นผู้ลงทุน และสังคม โดยส่วนรวมเป็นผู้ลงทุน ส่วนผลตอบแทนนั้นก็อาจจะจำแนกออกได้เป็นสองประเภทเช่นกันคือ ผลตอบแทนแก่เอกชน และผลตอบแทนที่เกิดขึ้นในสังคม

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่ส่งไปยังโรงเรียน จำนวน 1,200 โรงเรียน ทั่วประเทศ (ทุกระดับการศึกษา) ผลการวิจัยพบว่า ต้นทุนส่วนตัวทางตรง อันได้แก่ ค่าเล่าเรียน ค่าหนังสือ ค่าเดินทาง ของนักเรียน 1 คน ใน 1 ปี นั้น ค่าใช้จ่ายรายคนในระดับอาชีวศึกษา (โรงเรียนราษฎร์) ใช้จ่ายมากที่สุด คือ 2,950 บาท อันดับ 2 ได้แก่ ปีกหัดครู 1,420 บาท อันดับ 3 ได้แก่ มัธยมศึกษาสายสามัญ (ทั้งของรัฐบาลและราษฎร์) 1,200 บาท อันดับ 4 ได้แก่ อาชีวศึกษา (รัฐบาล) 970 บาท และอันดับสุดท้าย คือ ประถมศึกษา ใช้จ่ายเพียง 300 บาท ส่วนต้นทุนทางสังคม อันได้แก่ เงินเคื่อนครู ค่าครุภัณฑ์ ค่าสิ่งก่อสร้าง ฯลฯ นั้น ปรากฏว่า อาชีวศึกษา (รัฐบาล) ใช้จ่ายสูงสุด คือ 4,352 บาท อันดับ 2 ได้แก่ ปีกหัดครู 3,663 บาท อันดับ 3 ได้แก่ อาชีวศึกษา (ราษฎร์) 2,551 บาท อันดับ 4 ได้แก่ มัธยมศึกษาสายสามัญ (รัฐบาลและราษฎร์) 1,437 บาท อันดับสุดท้ายคือ ประถมศึกษา 674 บาท ต้นทุนที่กล่าวมานี้เป็นของนักเรียน 1 คน ในเวลา 1 ปี เท่านั้น ถ้าคิดต้นทุนของนักเรียนจนจบหลักสูตรการศึกษาแล้ว จะพบว่า ค่าใช้จ่ายของนักเรียนอาชีวศึกษา (รัฐบาล) มากที่สุดเป็นอันดับ 1 คือ 6,443 บาท อันดับ 2 ได้แก่ ปีกหัดครู 4,239 บาท อันดับ 3 ได้แก่ อาชีวศึกษา (ราษฎร์) 3,777 บาท อันดับ 4 ได้แก่ มัธยมศึกษาสายสามัญ 2,321 บาท และอันดับสุดท้าย คือ ประถมศึกษา 960 บาท ในด้านอัตราผลตอบแทนพบว่า การศึกษาระดับประถมศึกษาให้อัตราผลตอบแทนแก่เอกชนและสังคมมากที่สุด รองลงมาได้แก่การศึกษาระดับมัธยมศึกษา และที่ให้ผลตอบแทนต่ำที่สุด คือ การศึกษาระดับอุดมศึกษา

พ.ศ. 2515-2518 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี ร่วมกับกระทรวงมหาดไทยและกระทรวงศึกษาธิการ¹ ได้ทำการวิจัยเรื่องค่าใช้จ่าย

¹คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. รายงานการวิจัยประสิทธิภาพโรงเรียนประถมศึกษา : ค่าใช้จ่ายทางการศึกษา อาคารสถานที่และครู. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2519).

ทางการศึกษา อาคาร สถานที่ และครู ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย เรื่องประสิทธิภาพโรงเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัยปรากฏว่า รายจ่ายของโรงเรียน เฉพาะที่จ่ายจากงบประมาณแผ่นดินนั้น ปรากฏว่า ร้อยละ 90 เป็นเงินเดือนครู หรือค่า ค่าเนนการ ส่วนการลงทุนในเรื่องอาคารสถานที่มีเพียง ร้อยละ 10 เท่านั้น และจากการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายรายหัวตามประเภทรายจ่ายตามงบประมาณแล้ว ปรากฏว่า โรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้รับค่าใช้จ่ายค่าสุด และค่าใช้จ่ายโรงเรียนใน กรุงเทพมหานครซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจัดสรรงบประมาณยังไม่เป็นธรรมเท่าที่ควร ควรจะ เพิ่มค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาทุกประเภทออกไปยังชนบทให้เพิ่มขึ้น เพื่อพัฒนาความ รุชาชนบทให้ดีขึ้น

พ.ศ. 2518 ประทับ อนุศาสน์¹ ทำการศึกษาวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายรายหัวของ นักศึกษาวิทยาลัยครูสวนสุนันทา ผลการวิจัยพบว่า ค่าใช้จ่ายรายหัวของนักศึกษาคอปีด่าน สถาบันการศึกษา 4,710 ± 347 บาท โดยแยกเป็นค่าค่าเนนการ 4,585 ± 327 บาท ค่าลงทุน 125 ± 26 บาท สำหรับนักศึกษาภาคปกติ และ 1,555 ± 327 บาท โดยแยก เป็นค่าค่าเนนการ 1,431 ± 308 บาท ค่าลงทุน 125 ± 26 บาท สำหรับนักศึกษาภาค นอกเวลาค่าใช้จ่ายรายหัวค่านส่วนตัวนักศึกษาคอปีด่านของนักศึกษาภาคปกติที่เสียค่าที่พักอาศัย และไม่เสียค่าที่พักอาศัยเป็นเงิน 8,602 ± 3,201 บาท และ 6,914 ± 1,839 บาท ตามลำดับ สำหรับนักศึกษาภาคนอกเวลาที่เสียค่าที่พักอาศัยและไม่เสียค่าที่พักอาศัยใช้จ่าย ส่วนตัว เป็นเงิน 10,847 ± 3,062 บาท และ 9,583 ± 1,461 บาท ตามลำดับ โดยเฉลี่ยแล้ว นักศึกษาภาคนอกเวลามีค่าใช้จ่ายสูงกว่านักศึกษาภาคปกติที่ระดับความมีนัย สำคัญ .05

¹ ประทับ อนุศาสน์, "การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายรายหัวของนักศึกษาวิทยาลัย-ครูสวนสุนันทา." (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาด้านจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518.)

พ.ศ.2518 สุชาติ เมืองแก้ว¹ ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์งบประมาณทางการศึกษาของประเทศไทยระหว่างปีงบประมาณ 2510-2517 ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่ารัฐบาลได้ใช้งบประมาณเพื่อการดำเนินงานและลงทุนแก่การศึกษาในระดับอุดมศึกษามากเป็นอันดับ 1 เฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 54.60 ของรายจ่ายทั้งหมด อันดับ 2 ได้แก่ ระดับอาชีวศึกษาขั้นสูงหรือเทคนิค เฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 14.50 อันดับ 3 ได้แก่ ระดับอุดมศึกษา เฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 13.50 อันดับ 4 ได้แก่ ระดับมัธยมศึกษา เฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 10.30 อันดับ 5 ได้แก่ งานบริหารการศึกษา เฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 5.70 อันดับ 6 ได้แก่ งานการศึกษาผู้ใหญ่ หอสมุด พิพิธภัณฑ์ ฯลฯ คิดเป็นร้อยละ 0.90 อันดับ 7 ได้แก่ งานการศึกษาอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 0.50

เปรียบเทียบค่าใช้จ่ายต่อนักเรียนตามระดับการศึกษาในระหว่างปีการศึกษา 2511-2519 โดยคิดค่าใช้จ่ายต่อนักเรียนของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุดกว่าทุกสังกัดและระดับการศึกษาเป็นพื้นฐาน ผลปรากฏว่าค่าใช้จ่ายงบดำเนินการต่อนักศึกษาระดับอุดมศึกษา 1 คน จะเป็นงบดำเนินการในระดับประถมศึกษาได้ 15 คน งบดำเนินการต่อนักศึกษาระดับอาชีวศึกษา 1 คน จะใช้เป็นงบดำเนินการระดับประถมศึกษาได้ 5 คน งบดำเนินการต่อนักศึกษาระดับฝึกหัดครู 1 คน จะใช้เป็นงบดำเนินการระดับประถมศึกษาได้ 5 คน และงบดำเนินการต่อนักเรียนระดับมัธยมศึกษา 1 คน จะใช้เป็นงบดำเนินการระดับประถมศึกษาได้ 2 คน ส่วนงบลงทุนต่อนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา 1 คน จะใช้สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายต่อนักเรียนในระดับประถมศึกษาได้ 26 คน ระดับฝึกหัดครู 1 คน จะใช้เป็นค่าใช้จ่ายต่อนักเรียนในระดับประถมศึกษาได้ 18 คน ระดับอาชีวศึกษาและเทคนิค 1 คน จะใช้เป็นค่าใช้จ่ายต่อนักเรียนในระดับประถมศึกษาได้ 13 คน และระดับมัธยมศึกษา จะใช้เป็นค่าใช้จ่ายต่อนักเรียนในระดับประถมศึกษาได้ 3 คน

¹สุชาติ เมืองแก้ว, "การศึกษาวิเคราะห์งบประมาณทางการศึกษาของประเทศไทยระหว่างปีงบประมาณ 2510-2517," (ปริญญาานิพนธ์ แผนกวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2518).

พ.ศ.2519 ศุภศักดิ์ แก้วขาว¹ ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์การจัดสรรงบประมาณเพื่อการผลิตครูตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 (พ.ศ.2515-2519) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้คือ ตลอดระยะเวลา 5 ปีของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ.2515-2519 กรมการฝึกหัดครูได้ใช้งบประมาณเพื่อการผลิตครูระดับประกาศนียบัตร เป็นเงิน 1,852,817,300 บาท โดยจ่ายเป็นงบดำเนินการ 41.34% และงบลงทุน 58.66% ในระดับปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นเงิน 377,070,900 บาท เป็นงบดำเนินการ 66.47% งบลงทุน 33.53% ส่วนคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยของรัฐได้รับงบประมาณเพื่อการผลิตครูปริญญา เป็นเงิน 274,085,900 บาท เป็นงบดำเนินการ 58.74% งบลงทุน 41.26% งบดำเนินการเฉลี่ยรายหัวของนักศึกษาครูระหว่างกรมฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยของรัฐ เป็นเงิน 3,093 บาท, 6,944 บาท และ 8,310 บาท ตามลำดับ ส่วนงบลงทุนเฉลี่ยรายหัวของนักศึกษาครู เป็นเงิน 51,643 บาท, 29,792 บาท และ 47,043 บาท ตามลำดับ งบประมาณเพื่อการลงทุนผลิตครูระดับประกาศนียบัตรสูงกว่าประมาณการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ.2515-2519 คิดเป็นร้อยละ 47.10 ส่วนระดับปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้รับงบประมาณต่ำกว่าประมาณการ ร้อยละ 5.74 และคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยของรัฐ ได้รับงบประมาณสูงกว่าประมาณการ ร้อยละ 8.74

พ.ศ.2519 มุหงา ชนะวิวัฒน์² ได้ทำการวิจัยหาค่าใช้จ่ายของนักศึกษา พณิชยการทั้งของสถาบันการศึกษาและของส่วนตัวนักศึกษาต่อปี โดยทำการเก็บรวบรวม

¹ศุภศักดิ์ แก้วขาว, "การศึกษาวิเคราะห์การจัดสรรงบประมาณเพื่อการผลิตครูตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2515-2519)." ปริญญาโทบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2519).

²มุหงา ชนะวิวัฒน์, "การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายรายหัวของนักศึกษาพณิชยการกรมอาชีวศึกษา," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519).

ข้อมูลของสถาบันจากแผนกการเงินของวิทยาลัยพณิชยการพระนคร วิทยาลัยพณิชยการธนบุรี วิทยาลัยพณิชยการเซกุน วิทยาลัยพณิชยการพระนครศรีอยุธยา และ วิทยาลัยพณิชยการ-
 บพิตรพิมุข ในปีงบประมาณ 2515-2518 และจากแบบสอบถามของนักศึกษาทุกสถาบัน
 ปีการศึกษา 2519 ผลการวิจัยพบว่าค่าใช้จ่ายรายหัวของนักศึกษาพณิชยการเฉลี่ยต่อปี
 คนละ $1,936 \pm 143$ บาท ค่าใช้จ่ายรายหัวของนักศึกษาวิทยาลัยพณิชยการพระนครสูงกว่า
 ของวิทยาลัยพณิชยการธนบุรี ที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 วิทยาลัยบพิตรพิมุขสูงกว่าทุก
 วิทยาลัย ยกเว้นวิทยาลัยพณิชยการพระนคร และนอกนั้นไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัย
 สำคัญ .01 ค่าใช้จ่ายรายหัวของส่วนตัวนักศึกษาพณิชยการเฉลี่ยต่อปี $7,244 \pm 79$ บาท
 สำหรับนักศึกษาที่เสียค่าที่พัก และ $6,078 \pm 70$ บาท สำหรับนักศึกษาที่ไม่ต้องเสียค่าที่พัก
 อาศัย โดยเฉลี่ยแล้วนักศึกษาประกาศนียบัตรชั้นสูงเสียค่าใช้จ่ายสูงกว่านักศึกษาระดับ
 ประกาศนียบัตรวิชาชีพ และนักศึกษาเพศชายเสียค่าใช้จ่ายสูงกว่านักศึกษาหญิง ที่ระดับ
 ความมีนัยสำคัญ .05

จากการศึกษาค้นคว้าจะเห็นว่า ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของประเทศส่วนใหญ่
 90% มาจากรัฐบาล ที่เหลือมาจากเอกชน หรือจากต่างประเทศ สำหรับค่าใช้จ่ายทาง
 การศึกษาระดับมัธยมศึกษา นั้น แม้จะเคยมีผู้ศึกษามาก่อน แต่ก็เป็นเวลาผ่านมานานถึง 18
 ปี ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาใหม่ โดยใช้วิธีสำรวจข้อมูลทางการเงิน เพื่อหาจำนวนเงิน
 ที่รัฐบาลได้ใช้จ่ายไปเพื่อการศึกษาระดับมัธยมศึกษาทั้งทั่วประเทศ และในแต่ละเขตการศึกษา

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย